

BLOEMBOLLEN KOERIER

Laatste ronde voor Jan Broekhuizen

Jan Broekhuizen (rechts) controleert samen met Marcel Burger in Andijk de kwaliteit van de tulpen. „We kijken vooral naar het wortelgestel van de bollen; dat geeft heel veel informatie over de groeipotentie en de uiteindelijke kwaliteit van het product“, zo vertelt Broekhuizen.

Voor de adviseur van Van Gent Van der Meer Nuyens is het één van de laatste 'reguliere' rondes langs z'n klantenkring. Na ruim 41 dienstjaar zet hij een punt achter zijn carrière. „Bij de familie Burger kom ik al dik veertig jaar. In die tijd heb ik het bedrijf zien opgroeien van een gangbaar tulpen- en gladiolenteeltbedrijf naar een zeer grote, exportgerichte broeierij. Momenteel experimenteert het bedrijf met 3 teeltlagen; daarmee is het een absolute voorloper in de sector. Ik vind het prachtig om al die ontwikkelingen van dichtbij mee te maken.“ De komende maanden zal Jan Broekhuizen - op de achtergrond - betrokken blijven bij het opleiden van jongen vertegenwoordigers en zal hij hier en daar als 'probleemoplosser' worden ingezet.

'Consequente en zekere luisbestrijding met Calypso'

„De afgelopen vijf seizoenen is 0,15 l/ha Calypso - in combinatie met een pyrethroid - een vast onderdeel van de luisbestrijding geweest. En dat is ons uitermate goed bevallen“, zegt Michael Dobbe, hyacintenkweker in De Zilk (Z-H).

[Meer op pagina 2](#)

'Prima ervaringen met Basta in pioen'

„Met Basta hebben we weer een goed en veilig onkruidbestrijdingsmiddel in handen voor pioenen. Vooral hier in West-Friesland - waar een groot deel van het landelijke areaal staat - hebben we er de afgelopen twee jaar prima ervaringen mee opgedaan“, zegt Arno Vlaming van Agrifirm.

[Meer op pagina 2](#)

Specialist in bloembollen spuiten

Loonbedrijf Heyboer B.V. in Zeewolde is al vele jaren gespecialiseerd in het spuiten van bloembollen. Marko van der Klooster, sinds een jaar adviseur bloembollenteelt bij het loonbedrijf, vertelt over het belang van middelen-, spuittechniek- én teeltkennis en de expertise van zijn bedrijf op dit vlak.

[Meer op pagina 3](#)

'Rudis heeft meerwaarde tegen Fusarium en droogrot'

„Vorig jaar is Rudis voor het eerst grootschalig ingezet als bolontsmettingsmiddel in lelies en gladiolen. En dat is over het algemeen zeer positief ontvangen“, zegt Arjo van den Berg van Agrifirm.

[meer op pagina 4](#)

'Dompelen tegen trips is absoluut noodzakelijk'

„Dompelen in Admire is absoluut noodzakelijk om gladiolen in de eerste maanden na planten vrij te houden van trips“, zegt bollenteelt Jan Dirkmaat in Creil. „Laat je deze behandeling achterwege, dan is er bij aflevering een veel grotere kans op problemen in de natteelt.“

[Meer op pagina 5](#)

'Olie tegen virus soms een goede noodgreep'

Het gebruik van minerale olie tegen virus wordt door veel bollentelers met enige scepsis bekeken omdat het tot opbrengstderiving kan leiden. Volgens Nico van Langen van CAV Agrotheek valt het opbrengstverlies echter mee en kan olie - met name in partijen met wat meer virus - een belangrijke bijdrage leveren aan virusreductie.

[Meer op pagina 6](#)

Bollen telen op klei: betere bollen, maar ook meer risico's

Na ruim tien jaar bollen telen op de Haarlemmermeerse klei, weet loonwerker Chris van der Slot uit Noorwijkerhout redelijk goed wat wél en wat niet kan. „De grond moet honderd procent geschikt zijn voor bollen en je moet zeker zijn dat je het werk onder alle omstandigheden kunt behappen.“

„Bollen van de klei geven over het algemeen wat sterkere en zwaardere tulpen in de afbroei. Daarmee hebben ze een duidelijke meerwaarde boven bollen van het zand. Maar hier tegenover staat dat de teeltrisico's op klei wat groter zijn. In een natte herfst - zoals afgelopen jaar het geval was - moet je de dagen stelen om fatsoenlijk te kunnen planten. Hetzelfde geldt voor de onkruidbestrijding in de winter; de dagen die je kunt spuiten zijn vaak op één hand te tellen.“

Loonwerker Chris van der Slot vat in het kort samen wat de plussen en minnen van de bollenteelt op klei zijn. Al meer dan tien jaar teelt het familiebedrijf - waarvan hij één van de

firmanten is - bloembollen in de Haarlemmermeer. Van der Slot voert de kleiteelt op contractbasis uit voor zo'n 20 bollentelers van het zand. De meeste daarvan zitten vlak in de buurt van het loonbedrijf, in de omgeving van Noordwijkerhout. „De kwekers brengen in het najaar hun plantgoed, wij verzorgen de volledige teelt van planten tot en met oogsten en leveren de bollen daarna weer terug“, zo geeft Van der Slot het stramien weer.

Bollenareaal op klei gestaag gegroeid naar 40 hectare, lees verder op pagina 4.

Reactie op uitzending Zembla

De tv-uitzending 'Gif in de Bollenstreek' die 8 januari werd uitgezonden door het VARA-programma Zembla heeft zowel binnen als buiten de bloembollensector de nodige stof doen opwaaien. De afgelopen twee maanden is zowel in de politiek als in de media veel aandacht besteed aan dit onderwerp.

Wouter ten Brinke van Ten Brinke b.v. Gewasbescherming vindt echter dat een aantal punten in het programma onderbelicht, danwel niet goed weergegeven zijn. Hierdoor wordt de landbouw volgens hem ten onrechte in een verkeerd daglicht gezet. Op pagina 7 van deze Bloembollen Koerier geeft hij zijn visie over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de bollenteelt.

'Zembla zet bollenteelt in verkeerd daglicht', lees verder op pagina 7.

Calypso: de krachtige, vloeibare luizenbestrijder

Calypso® is een zeer breedwerkend, vloeibaar insecticide. Het bestrijdt alle luizen en is bovendien zeer effectief tegen gladiolentrips, cicaden en leliehaantjes.

Calypso bevat thiadoprid, een stof die behoort tot de chemische groep van de chloronicotinylen (afgekort CNI's). Een van de kenmerken van CNI's is dat ze zich zeer goed verdelen in en door het blad. Hierdoor worden ook insecten op moeilijk bereikbare plekken, zoals de onderzijde van het blad, uitstekend bestreden.

Spuiten bij hoge luizendruk

In de bloembollen- en knollenteelt kan Calypso het beste worden gespoten op momenten dat er een hoge luizendruk is. Hierdoor kan het een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van virusoverdracht door luizen. Calypso voorkomt kolonievorming en gaat bovendien het invliegen van luizen op bloemen tegen.

Advies bloembollen en -knollen

Het advies is om Calypso 2 à 3 keer rond de bloei te spuiten met een interval van 7 tot 10 dagen. De adviesdosering is 0,25 l/ha (met minimaal 600 liter water per hectare).

De kracht van Calypso:

- Zeer breed werkingspectrum (o.a. luizen, kevers, wantsen en cicaden)
- Vloeibare formulering
- Voorkomt kolonievorming en invliegende luizen op bloemen
- Goede duurwerking
- Regenvast

'Consequente en zekere luisbestrijding met Calypso'

„De afgelopen vijf seizoenen is 0,15 l/ha Calypso - in combinatie met een pyrethroïde - een vast onderdeel van de luisbestrijding geweest. En dat is ons uitermate goed bevallen. De afgelopen jaren hebben we goede percelen gehad met zeer lage viruswaarden. Hoewel ik het niet echt kan bewijzen, heb ik de indruk dat Calypso hier beslist zijn steentje aan bij heeft gedragen. Ik heb het idee dat we door dit middel toch weer één- of twee-tiende procent zijn gezakt in virus. Naast een goede 'verzekeringspremie' voor het bedrijf zelf, heeft het middel ook een meerwaarde voor de afnemer. Als je zegt dat voor kwaliteit gaat, dan moet je het ook zoveel mogelijk kunnen bewijzen. Door consequent Calypso te gebruiken toon je aan dat je niet bezuinigt op de luisbestrijding. Verder pak je met dit middel ook een aantal andere belagers mee, zoals bijvoorbeeld cicaden. Ik merk dat afnemers deze consequente aanpak waarderen.“

Michael Dobbe is hyacintekweker in De Zilk (Z-H). Jaarlijks teelt hij ca. 3,5 hectare werkbollen (Pink, White en Blue Pearl)

Arno Vlaming, Agrifirm:

'Prima ervaringen met Basta in pioen'

„Met Basta hebben we weer een goed en veilig onkruidbestrijdingsmiddel in handen voor pioenen. Vooral hier in West-Friesland - waar een groot deel van het landelijke areaal staat - hebben we er de afgelopen twee jaar prima ervaringen mee opgedaan. Na het wegvallen van Actor, nu drie jaar geleden, kwam naast glyfosaat ook de 'oude' Basta in beeld als afbrandmiddel voor opkomst. Omdat we glyfosaat niet durven te adviseren vanwege de kans op schade door inspoeling, zijn we met Basta aan de slag gegaan. En zoals gezegd; de resultaten ermee zijn prima. In een dosering van 2 liter per hectare pakt het middel vrijwel alle onkruiden goed mee. Nog een mooie plus van Basta is dat het geen dampwerking heeft. Hierdoor kun je het middel - met een afschermkap - ook onder het gewas door spuiten. Belangrijk hierbij is wél dat je geen groene delen raakt.“

Specialist in het spuiten van bloembollen

Loonbedrijf Heyboer B.V. in Zeewolde is al vele jaren gespecialiseerd in het spuiten van bloembollen. In Flevoland en de NOP verzorgt het bedrijf enkele honderden hectare tulpenbollen voor derden. Marko van der Klooster, sinds een jaar adviseur bloembollenteelt bij het loonbedrijf, vertelt over het belang van middelen-, spuit-techniek- én teeltkennis en de expertise van zijn bedrijf op dit vlak.

„Op dit moment zijn we zo ongeveer rond met het afbranden van onkruid en wachten we hoe de tulpen boven komen. Tot dusver (eind januari, red.) lijkt het erop dat bijna alle percelen ongeschonden de winter doorkomen. Alleen de laat geplante tulpen zijn hier en daar wat slecht op de wortel gekomen. Het is nog afwachten in hoeverre we daarvan schade kunnen verwachten.”

Marko van der Klooster schetst in het kort hoe de bollenpercelen in zijn werkgebied ervoor staan. Als adviseur bloembollenteelt bij Heyboer b.v. heeft hij dit jaar enkele honderden hectare tulpenbollen - en nog een paar percelen irissen - in Flevoland en de Noordoostpolder onder zijn hoede. Het overgrote deel van de percelen is van Noord- en Zuid-Hollandse bollenboeren, waaraan Heyboer al vele jaren teelt- en gewasbeschermingsadviezen geeft en tevens alle benodigde spuitwerkzaamheden uitvoert.

Niet alleen adviseren, maar ook zelf spuiten

Hoewel beide partijen door hun langdurige relaties vaak aan een half woord genoeg hebben, worden voorafgaand aan de teelt toch altijd de belangrijkste teeltmaatregelen nog even goed met elkaar doorgenomen. Naast essentiële zaken zoals de kwaliteit van het plantgoed, de geplante soorten (i.v.m. de virusgevoeligheid) en het voorgenomen spuitplan (met eventuele wijzigingen in middelenkeuze), wordt ook altijd even bekeken of er op sommige percelen ook specifieke inzet nodig is op het gebied van bemesting of gewasbescherming. Volgens Van der Klooster kan zijn bedrijf juist op dit punt - de allround kennis van de bollenteelt - zijn expertise laten gelden. „Omdat we niet alleen middelen adviseren, maar ze ook zelf verspuiten, kunnen we de theorie en de praktijk heel goed aan elkaar koppelen. Hierdoor hebben we door de jaren heen heel veel specifieke kennis en ervaring op kunnen bouwen. Bovendien spuiten we elk jaar ook nog eens meerdere honderden hectares bollen in dit gebied. De ervaring heeft geleerd dat we daardoor net iets eerder potentiële gevaren of problemen aan zien komen en daar ook net iets eerder op in kunnen spelen”, zo stelt de adviseur.

Viruspreventie blijft topprioriteit

Voor wat betreft het komende groeiseizoen blijft viruspreventie zonder meer de belangrijkste prioriteit, zo stelt Van der Klooster. Door de aanhoudende schaalvergroting ziet de adviseur dat de selectie hier en daar steeds knellender wordt; deels door tijdgebrek maar deels ook door gebrek aan goede selecteurs. „Een goede en vooral sluitende viruspreventie blijft daarom van doorslaggevend belang”. Met het huidige pakket aan middelen kunnen virussen over het algemeen goed onder de duim worden gehouden. „Met middelen als Decis voor de standaard-cultivars en af en toe een keer Calypso erbij voor de gevoelige soorten kunnen we ons momenteel goed redden”, zo stelt hij. Behalve de middenkeuze luistert volgens Van der Klooster ook het tijdstip van spuiten zeer nauw. „Iedere bollenteeler weet wel dat je bij heel weer de virusgevoelige cultivars aan het begin van de morgen of aan het eind van de dag moet spuiten. Maar de praktijk leert dat dit - omwille van de tijdsdruk - soms nog wel eens wat naar voren of naar achteren wordt verschoven. Dat kan grote gevolgen hebben voor de werkzaamheid van het middel en dus ook voor het percentage virus in het gewas.”

Drie zelfrijders, twee met Airtec

Om - vooral in kritieke perioden - de geschikte spuitmomenten zo goed mogelijk te kunnen benutten, heeft het loonbedrijf drie zelfrijdende Delvano's klaar staan met een boombreedte van 45 meter. Volgens Van der Klooster sluit deze breedte niet alleen mooi aan bij de breedte van de plantbedden, maar kan er ook maximaal capaciteit mee worden gedraaid zonder dat het 'praktische gebruik' erdoor in het gedrang komt. Twee van de drie zelfrijders zijn uitgerust met Airtec. Dit systeem - waarbij middel en water pas in een speciale lucht-vloestofdoop bij elkaar komen en vervolgens onder druk worden verspoten - zorgt ervoor dat het middel diep en goed verdeeld het gewas indringt. Hoe mooi het systeem werkt, was volgens de adviseur goed te zien tijdens een praktijkproef met watergevoelig papier dat het loonbedrijf onlangs zelf uitvoerde. „Dan krijg je een prachtig beeld hoe mooi de verdeling van de spuitvloestof in en over het gewas is.” Nog een voordeel van Airtec is dat de chauffeur niet telkens de doppen hoeft te verdraaien bij toepassing van een ander middel. „Dat scheelt op jaarbasis al gauw enkele uren.”

Verstand van middelen, techniek én bollen

Nog belangrijker dan de spuittechniek vindt Van der Klooster echter de mannen op de spuit. „Bij Heyboer hebben alle drie chauffeurs zeer ruime ervaring met het spuiten van bloembollen. Hierdoor weten zij niet alleen veel van spuittechniek en middelen, maar ook van de hele bollenteelt. Dat maakt hun blik toch even wat breder. Als er bijvoorbeeld een regenhaspel op het land staat, dan checken ze altijd even wanneer deze aangaat. Ook besteden ze veel aandacht aan het aanrijden van de sproeisporen; ze weten namelijk uit ervaring hoe belangrijk dit kan zijn.”

Marko van der Klooster is adviseur bloembollen bij Heyboer b.v. in Flevoland.

Decis EC: onmisbare schakel in de virusbestrijding

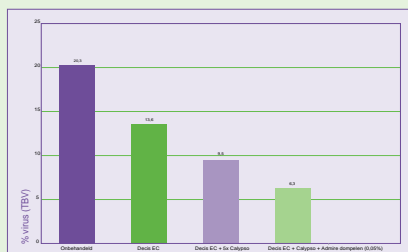
Al meer dan 20 jaar is Decis EC een vaste waarde in tal van land- en tuinbouwgewassen. In bloembollen is het een onmisbare schakel in de strijd tegen verspreiding van non-persistente virussen.

In de virusbestrijding van bloembollen is de inzet van een synthetische pyrethroïde onmisbaar. Pyrethroïdes werken niet systemisch, hebben geen dampwerking en dringen niet door in het blad, maar in de waslaag van de plant. De synthetische pyrethroïde Decis EC werkt als contact- en maaggif. De werking is bijzonder snel en effectief. Decis EC dringt diep in de waslaag door en voorkomt dat luizen proefboringen uitvoeren waarbij het non-persistente virus overgebracht wordt.

Stapeffect

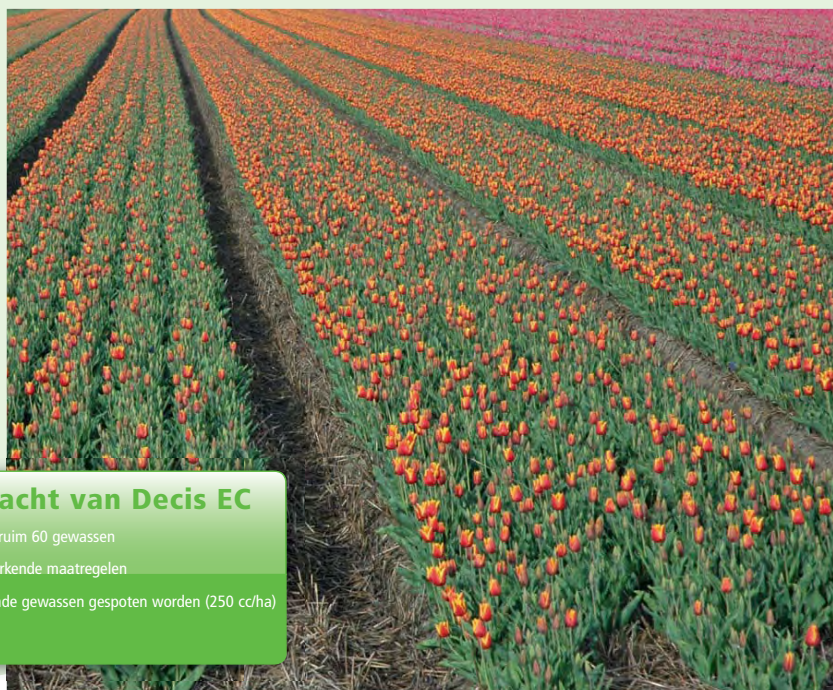
Decis EC levert een belangrijke bijdrage aan de virusbestrijding. In combinatie met een bol-dompeling en de inzet van een luisdoder kan Decis EC het percentage virus zeer sterk omlaag brengen. Een virusproef (zie grafiek) bij Proeftuin Zwaagdijk geeft dit 'stapeffect' goed weer.

Virusproef in tulp (Proeftuin Zwaagdijk)

De kracht van Decis EC

- toepasbaar in ruim 60 gewassen
- geen driftbeperkende maatregelen
- mag in bloeiende gewassen gespoten worden (250 cc/ha)
- zeer regenvast

'Duidelijke meerwaarde tegen Fusarium en droogrot'

„Vorig jaar is Rudis voor het eerst grootschalig ingezet als bolontsmettingsmiddel in lelies en gladiolen. En dat is over het algemeen zeer positief ontvangen. In beide teelten heeft Rudis aangetoond dat het een duidelijke versterking is in het dampelbad.”

Arjo van den Berg, specialist bloembollen bij Agrifirm, vat in kort de praktijkervaringen samen met het middel Rudis in de lelie- en gladiolenteelt. Hoewel Rudis de afgelopen jaren al in veel schema's is getest bij Proeftuin Zwaagdijk - en daarin ook telkens als zeer goed naar voren kwam - is het toch altijd maar afwachten hoe de praktijk het oppakt, zo stelt Van den Berg. „Maar zowel in lelie als in gladiolen is Rudis nu al een basismiddel in het bad; telers zien dat het middel een duidelijke meerwaarde heeft.”

Zeer sterk tegen Fusarium

In lelies heeft Rudis vooral een duidelijke plus tegen Fusarium. Met name voor telers met gevoelige soorten en telers die in het verleden al veel last hebben gehad van Fusarium, is Rudis een zeer welkome aanvulling. „Zowel in proeven als in de praktijk is gebleken dat met Rudis behandelde bollen zichtbaar minder uitval hebben. Hierdoor is het percentage uitschot op het einde van het seizoen ook zichtbaar minder”, zo weet de adviseur. Ook tegen de zogenaamde 'kurkkontjes', waarbij de wortels moeilijk tot ontwikkeling komen, en tegen Penicillium heeft Rudis een duidelijk positieve werking.

Minder droogrot in gladiool

In gladiool heeft Rudis - naast een goed effect op fusarium - vooral een zeer belangrijke werking tegen droogrot. Op zwaar besmette proefvelden is vele jaren achtereenvolgende jaren dat Rudis - in combinatie met de werkzame stof kresoxim-methyl/boscalid - de besmetting flink terug kan brengen. „Als je bedenkt dat droogrot een van de belangrijkste ziektes is in gladiolen, dan is elk middel dat er iets tegen doet een grote vooruitgang voor de teler”, zo stelt Van den Berg. Omdat er in 2010 maar weinig droogrot voorkwam vindt hij het lastig om het effect van Rudis aan te wijzen. „Door het droge zomerweer heeft de droogrot-schimmel *Stromatinia gladioli* zich het afgelopen jaar nauwelijks kunnen ontwikkelen. Maar het zal ongetwijfeld zo zijn dat ook Rudis een positieve rol hierbij heeft gespeeld.”

Tot slot wijst de adviseur erop dat Rudis ook nog een goede (neven)werking heeft Rhizoctonia.

Arjo van den Berg is specialist bloembollen bij Agrifirm.

Vervolg voorpagina

Bollenareaal op klei gestaag gegroeid naar 40 hectare

De afgelopen tien jaar is de contractteelt op klei gestaag gegroeid naar zo'n 40 hectare, zo vertelt Chris van der Slot. Hoewel het loonbedrijf nog wel iets kan en wil groeien in areaal, is het niet de bedoeling om richting de 80 of 100 hectare te gaan. „Met onze huidige bemanning en machines kunnen we 40 tot 50 hectare bollen op klei goed aan. De ervaring heeft geleerd dat we - ook onder moeilijke weersomstandigheden - de bollen goed kunnen planten, verzorgen en oogsten. Die zekerheid willen we ook graag houden. En hoewel we de bollen niet voor onszelf telen, willen we dat gevoel er wél bij hebben. Alleen op die manier kun we er maximale zorg aan besteden”, zo geeft Chris de werkwijze van het loonbedrijf weer.

Grond móet 100% geschikt zijn

Een belangrijke voorwaarde voor de teelt op klei is dat de grond '100 procent bollengeschikt' is. Goede bollengrond is niet te zwaar (liefst tussen 30 en 40% afslibbaar), heeft een hoog humusgehalte (liefst 4 à 5%), is goed ontwaterd en heeft als voorvrucht tarwe. „Gronden die al deze eigenschappen bezitten zijn er niet zoveel; die moet je echt zoeken”, zo weet Chris ondertussen uit ervaring. Op dit moment heeft het bedrijf zijn bollen op 7 verschillende loca-

ties uitgezet. De meeste percelen zijn onderdeel van een akkerbouw-vruchtwisseling, waarbij de bollen in een rotatie van 1-op-6 of 1-op-7 worden meegenomen in het bouwplan.

Weer blijft grote risicofactor

Hoewel de teelt op klei de afgelopen jaren zonder grote problemen is verlopen, blijft het weer een grote risicofactor. Vooral het afgelopen najaar was het volgens Chris 'vechten en stelen' om de bollen er netjes in te krijgen. „Op zand kun je redelijk goed plannen hoelang het planten gaat duren. Maar op klei moet je er rekening mee houden dat dit zwaar tegen kan vallen. Er zijn jaren bij geweest dat we blij waren dat we één hectare per dag haalden.” Ook de onkruidbestrijding in de winter is een kwestie van elke kans grijpen, zo weet hij. „Als je over de vorst wat kunt doen, dan moet je het zeker niet nalaten. Je weet immers nooit wanneer de volgende kans zich aandient.” Een voordeel van de kleigrond is dat de onkruid-druk over het algemeen wat lager is dan op zand. Omdat de voorvrucht vrijwel altijd tarwe is, zijn de percelen van nature al vrij schoon. En daar waar dat niet zo is, kan in de stoppel vaak nog een keer met glyfosaat worden gespoten.

Voor wat betreft de gewasbescherming krijgt van der Slot al vele jaren advies en ondersteu-

ning van Luc van Gent van Van Gent Van der Meer Nuyens. Volgens hem is de gewasbescherming van tulpenbollen op klei in grote lijnen hetzelfde als die op zandgrond. Wél een verschil is dat er in de Haarlemmermeer - in tegenstelling tot de Bollenstreek - maneb en mancozeb gebruikt mag worden. Hierdoor kan de (preventieve) vuurbestrijding relatief wat goedkoper uitgevoerd worden. Bovendien zorgen deze middelen van nature voor wat extra mangaan-voeding. Verder is de ziektedruk vanuit de grond over het algemeen ook wat lager omdat er in het verleden nooit bollen zijn geteeld. Grondgebonden ziekten als Rhizoctonia spelen daardoor nauwelijks een rol.

Teelt op klei verder professionaliseren

Op dit moment richt Van der Slot zich met de teelt op klei hoofdzakelijk op tulpenbollen, maar er zitten ook een paar percelen hyacinten en tête-à-tête's (narcissen) bij. Ook onderzoekt het bedrijf de teeltmogelijkheden voor Allium en Muscari (blauwe druifjes). „Op klei passen alleen teelten met relatief fijne wortels”, zo licht Chris toe. „Grofwortelige teelten zoals lelies en grote narcissen laten slecht los en blijven daardoor teveel in de netten steken.”

De komende jaren wil het bedrijf de teelt op klei verder professionaliseren. Hiervoor zit onder meer in de planning om GPS op de trekker te installeren met daaraan gekoppeld een teeltregistratiesysteem.

Chris van der Slot (rechts) is firmant bij het agrarisch loonbedrijf K.J.E. Van der Slot & zonen in Noordwijkerhout. Luc van Gent is werkzaam bij Van Gent Van der Meer Nuyens.

'Dompelen tegen trips is absoluut noodzakelijk'

„Dompelen in Admire is absoluut noodzakelijk om gladiolen in de eerste maanden na planten vrij te houden van trips. Laat je deze behandeling achterwege, dan is er bij aflevering een veel grotere kans op problemen in de nateelt. De schade die dat veroorzaakt is vele male groter dan de kosten van het middel.”

Aan het woord is bollenteler Jan Dirkmaat in Creil. Hij vat in het kort samen welke rol het middel Admire speelt in de teelt van gladiolen. Dirkmaat teelt jaarlijks ongeveer 35 hectare gladiolenbollen, deels als roulatiegewas bij een vaste groep akkerbouwers en deels op los huurland. Daarmee is de teelt een zeer belangrijke tak van het bedrijf.

Volgens de bollenteler behoort trips - samen met cicaden - tot de belangrijkste plagen in gladiolen. Door het wegvallen van twee sterke systemische middelen, een jaar of vijf geleden, zorgt trips regelmatig voor problemen. „Vooral 2009 was een berucht jaar; toen konden we de trips amper uit het gewas krijgen”, zo vertelt hij, „en dan te bedenken dat we een aantal jaren daarvoor nauwelijks meer wisten hoe dit bestje eruit zag.”

Ondanks lage druk, tóch trips

Het afgelopen teeltjaar hield de trips zich door het droge en relatief koude voorjaarsweer aanvankelijk zeer rustig. In de zomer en nazomer krabbelde de populatie echter weer wat op, waardoor er her en der toch weer trips is gevonden in leverbare knollen. Ook bij Dirkmaat was dit bij één soort het geval. „Om deze partij te kunnen leveren hebben we de bollen een warmtebehandeling gegeven. Hierbij worden ze 24 uur lang bij een temperatuur van 43°C bewaard. De trips legt daardoor alsnog het loodje”, zo licht de bollenteler zijn 'noodmaatregel' toe. Egbert Ballast van Prophyto - al jaren de vaste gewasbeschermingsadviseur bij Dirkmaat - benadrukt dat met het huidige middelenpakket (tijdens veldtoepassing) nooit alle trips besteden kan worden. „Op dit moment hebben we alleen Decis en dimethoaat (DVG). Hiermee moet je de trips ook écht raken om ze te doden. En dat lukt nooit voor de volle honderd procent. Tripsen verschuilen zich namelijk diep tussen het blad; die raak je nooit allemaal. Voor gladiolen zou het daarom zeer gewenst zijn om een krachtiger, liefst systemisch middel erbij te krijgen.”

Vier maanden bescherming tegen trips

Om een goede, tripsvrije start te kunnen maken in het seizoen is dompelen in Admire een absolute voorwaarde, zo stelt Ballast. Door deze maatregel blijven de bollen minimaal vier

maanden gevrijwaard van trips. „Vanaf het planten groeit het middel continu mee met de plant. In de praktijk zien we dat Admire daardoor tot minimaal eind juli goed werkt.” De kosten van een dompelbehandeling met Admire vallen volgens Ballast alleszins mee. Hij rekent voor dat voor de gemiddelde plantmaat drie à vier kisten plantgoed per hectare nodig zijn. Bij 200 liter dompelveoistof per hectare met een dosering van 0,04% Admire komt dit neer op ongeveer €40 per hectare. „Voor dat relatief kleine bedrag dek je in mijn ogen een behoorlijk risico af”, zo besluit hij.

Jan Dirkmaat (rechts) is bollenteler in Creil. Hij verbouwt tulpen, gladiolen en anemonen (samen ca. 80 ha). Egbert Ballast is adviseur bloembollen bij Prophyto gewasbescherming.

Bayer DressCode: maatwerk voor persoonlijke bescherming

Bayer DressCode is een nieuwe tool om telers te stimuleren om in alle omstandigheden met de meest geschikte beschermende kleding te werken. Speciaal hiervoor is een internetapplicatie ontwikkeld waarmee voor alle relevante Bayer CropScience producten snel zichtbaar kan worden gemaakt welke beschermende kleding gebruikt zou moeten worden, zowel bij het klaarmaken van de spuitoplossing, het spuiten zelf als bij het reinigen van de apparatuur.

U krijgt gedetailleerde, praktijkgerichte aanbevelingen conform de wettelijke bepalingen.

U verdient dezelfde bescherming als uw gewas!
maar
bént u wel evengoed beschermd als uw gewas?

Maak gebruik van Bayer DressCode voor een persoonlijk beschermingsadvies-op-maat.

De adviezen kunnen worden opgeslagen als pdf-files, uitgeprint en/of doorgetuurd per e-mail. Ook andere zaken zoals trefwoorden en veelgestelde vragen kunnen in het hoofdmenu van deze applicatie worden geraadpleegd.

Draag naast geschikte, ook kwalitatief goede en schone beschermingsmiddelen alvorens u met uw werkzaamheden begint. Daarnaast vindt u daar ook nadere details en goede raadgeving over als u op het blokje "details" van het beschermingsmiddel klikt.

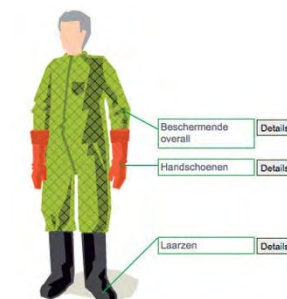
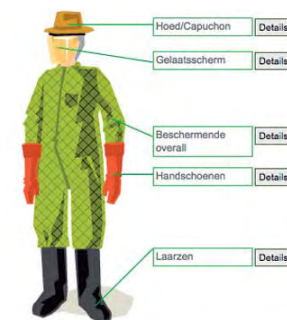
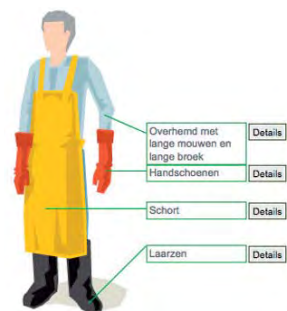
Op deze manier beschermt u zich optimaal bij het gebruik van onze producten.

U vindt de Bayer DressCode via www.bayerdresscode.nl.

Meld u aan en ontvang een paar gratis spuithandschoenen

BayYou Services

Flint: ijzersterk tegen vuur

Met Flint hebben bloembollentelers een ijzersterk preventief middel tegen vuur in handen. Omdat Flint zich niet alleen aan het blad hecht, maar er ook door opgenomen wordt, is de plant goed en langdurig beschermd tegen vuur. Dit vertaalt zich weer in behoorlijke meeropbrengsten, zowel voor tulp als voor lelie. Nog een praktisch pluspunt van Flint is zijn zeer grote regenvastheid.

Blad aan alle kanten beschermd

Flint is een mesostemisch middel. Dit betekent dat het gedeeltelijk in de waslaag en in de diepere lagen van het blad - het mesophyl - wordt opgenomen. Ook heeft Flint een translaminaire werking, wat inhoudt dat het middel ook naar de andere kant van het blad getransporteerd wordt waar het middel niet gespoten is. Ook vindt er na bespuiting nog een herverdeling op het gewas plaats als gevolg van dampwerking. Dit komt doordat een deel van de middel (depot) dat op het blad ligt zich weer in een gasfase omvormt en zich daardoor opnieuw verdeelt. Door deze 'allround bescherming' van Flint is de plant niet alleen goed, maar ook langdurige beschermend tegen vuur.

Positionering & spuitadvies

Flint kan het beste tijdens groeizame en kritische fases van het gewas worden ingezet. Voor tulp en lelie betekent dat in de periode net voor en na het koppen en voor gladiool direct na het maaien.

- **Advies tulp:** twee bespuitingen voor koppen en twee bespuitingen na koppen
- **Advies lelie:** twee à drie bespuitingen voor het koppen en twee à drie bespuitingen na het koppen
- **Advies lelie:** twee tot vier bespuitingen tussen het maaien door

Flint altijd in combinatie met een volle dosering bedekkingsfungicide spuiten.

Dosering: 0,25 kg/ha.

De kracht van Flint

- Optimale preventieve bescherming tegen vuur
- Goede afwisselingspartner met andere vuurmiddelen (i.v.m. resistentie management)
- Meeropbrengst t.o.v. van andere standaardmiddelen
- Zeer grote regenvastheid (binnen half uur)

'Olie tegen virus soms een goede noodgreep'

Het gebruik van minerale olie tegen virus in tulp wordt door veel bollentelers met enige scepsis bekeken. Olie kan namelijk tot opbrengstderving leiden, zo is vrij algemeen bekend. Volgens Nico van Langen van CAV Agrotheek valt het opbrengstverlies in de praktijk echter mee en kan olie - met name in partijen met wat meer virus - een belangrijke bijdrage leveren aan virusreductie.

Bladluizen zullen de komende jaren een steeds vroeger en ook een steeds heviger terugkerend probleem worden in de bloembollenteelt. Dat voorspelt Nico van Langen, directeur bij CAV Agrotheek in Slootdorp. Een deskundige inzet van luiswerende en luisdodende middelen zal daarom steeds belangrijker worden, zo stelt hij. „En daarbij mogen we het gebruik van olie niet langer uitsluiten“, zo voegt hij er meteen maar aan toe. Met name in partijen met hoge viruspercentages - die via selectie moeilijk terug te brengen zijn naar een acceptabel niveau - kan het een belangrijke bijdrage leveren aan de virusreductie en dus ook aan het rendement van de teelt.

Olie in een vuurschema met Flint

De afgelopen jaren heeft Van Langen op proefschaal bij een aantal telers olie ingezet tegen virus. Dit gebeurde vrijwel uitsluitend op partijen met viruspercentages van 3 procent en hoger, omdat hiermee de meeste winst te behalen valt. „Bovendien waren veel van deze partijen zonder inzet van olie waarschijnlijk uit de bocht gevlogen; je kunt het dus ook als een soort noodgreep zien“, zo voegt hij er aan toe.

De beste resultaten werden tot nu toe behaald bij toepassing van olie in een vuurschema met Flint. Hierbij werd - vanaf twee weken voor het koppen, in een afwisselschema met mancozeb - telkens 0,25 kg Flint en 6 liter 11E Olie per hectare toegepast. Tot aan de oogst komt dit neer op ca. 10 bespuitingen met olie. De dosering van 6 liter olie/ha is gebaseerd op de vuistregel dat er minimaal 1 liter olie per dag nodig is om de film zodanig dik te houden dat het non persistente virus van de snuit afgefilterd wordt. „Bij een wekelijkse bespuiting is vijf à zes liter dus echt wel het minimum“, aldus Van Langen. Dat juist Flint goed bij een spuit-schema met olie past, komt vooral doordat het een zeer zacht middel is. „Mocht er vanwege de olie sprake van enige opbrengstderving, dan wordt dit in ieder geval niet versterkt door het bijgevoegde vuurmiddel“, zo redeneert hij.

Opbrengstderving valt erg mee

Uit meerjarig onderzoek is gebleken dat de opbrengstreductie bij gebruik van olie varieert tussen de nul en 10 procent. Deze variatie is vooral het gevolg van de gevoeligheidsverschillen tussen cultivars voor oliebespuitingen. In deze proeven - waarbij in totaal tien keer is gespoten - zijn de vuur- en virusbestrijding apart uitgevoerd en is er alleen bij gematigde

temperaturen gepoten. Van Langen verwacht echter dat bij een aangepast vuurschema met Flint, waarbij gelijktijdig ook insecticide met olie wordt gespoten, de opbrengstreductie zeker niet groter zal zijn. Een nieuwe proef bij proeftuin Zwaagdijk moet daar dit seizoen nog weer meer duidelijk in brengen, zo hoopt hij. Tot die tijd houdt Van Langen als stelregel aan dat bij partijen met 3 procent virus of meer het gebruik van olie het overwegen waard is. „Mijn stelling is dat het percentage virus door gebruik van olie - in combinatie met selectie - met zo'n 40 tot 60 procent is terug te brengen. Door het toevoegen van insecticiden kun je dit nog wat verder omhoog trekken naar 60 tot 80 procent virusreductie. In theorie zou je een partij met pakweg 4 procent virus hierdoor terug kunnen halen naar ongeveer 1,5 procent virus. Het loont dus zeker om alle luiswerende en luisdodende middelen in stelling te brengen; zeker als je daarmee een partij kunt redden.“

Telers tot nu toe zeer tevreden

Van de tientallen telers die de afgelopen jaren al met olie heeft geëxperimenteerd, is het overgrote deel zeer tevreden over het resultaat, zo stelt Van Langen. „Ik verwacht daarom dat het olie-gebruik verder toe zal nemen, vooral in partijen waar het viruspercentage aan de hoge kant is. Als je met deze noodgreep de partij daarmee kunt redden, dan is het in mijn ogen altijd de moeite waard om het te proberen.“

Nico van Langen is directeur bij CAV Agrotheek in Slootdorp.

'Zembla zet bollenteelt in verkeerd daglicht'

In de tv-uitzending 'Gif in de Bollenstreek' die 8 januari werd uitgezonden door het VARA-programma Zembla, deed bloembollenteelters Hans van der Heijden uit Vledder zijn uiterste best om een en ander duidelijk te maken wat er speelt in de teelt van bloembollen en dat gewasbeschermingsmiddelen niet zomaar toegepast worden. Hij geeft aan dat de uiterst moderne spuittechniek die tegenwoordig gebruikt wordt om zo min mogelijk emissie te veroorzaken naar naastgelegen percelen en bewoners. Toch zijn er een aantal punten die onderbelicht zijn in deze documentaire:

1. De bloembollenteelt wordt afgerekend op het grote volume aan gewasbeschermingsmiddelen dat er gebruikt wordt. Dit is een onjuiste redenatie. Het volume alleen zegt niets over de invloed op het milieu. De (toxische) eigenschappen van de middelen wel. Dit is dus geen reden om de bloembollenteelt met zijn volume aan te spreken op de invloeden op de leefomgeving.
2. Directeur B. Bosveld van het Ctgb spreekt over het gevaar voor omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen t.o.v. de toepassers van deze middelen. Gewasbeschermingsmiddelen worden toegelaten met het feit dat deze veilig zijn voor het milieu en de toepasser, mits hij zich houdt aan de gebruiksvorschriften en gebruik maakt van veiligheidsmaatregelen als kleding en maskers. Men mag veronderstellen, lijkt mij, dat de toepasser aan veel en veel hogere concentraties wordt blootgesteld dan de omwonenden. Het lijkt mij dan ook niet meer dan billijk te veronderstellen dat het gevaar van omwonenden, ook al gebruikt de toepasser beschermende kleding, vele malen kleiner is.
3. Het middel imidacloprid wordt in het water gevonden op diverse plaatsen in ons land wordt verteld. Dit wordt wederom toegeschreven aan de bloembollenteelt. Ook dit is de vraag of dit eenzijdig van de teelt van bloembollen komt. De actieve stof imidacloprid wordt niet alleen gebruikt voor gebruik in de landbouw. Veel andere o.a. diergeneesmiddelen en middelen voor particulier gebruik tegen luis in kamerplanten bevatten ook imidacloprid. Hieronder vallen ook middelen tegen vlooiën voor katten en honden. In iedere dierspeciaalzaak en tuincentrum zijn middelen te koop die deze stof bevatten. In de landbouw is veel meer toezicht op het gebruik van dit soort middelen, dit in tegenstelling tot het particulier gebruik.
4. De bewoners geven aan dat zijn bang zijn voor de emissie van gewasbeschermingsmiddelen via de lucht voor hun gezondheid. Deze bezorgdheid is best voor te stellen, maar moet niet overtrokken worden. Er zijn vele andere "gevaaren" die wonen in een landelijke omgeving kunnen beïnvloeden zonder dat men zich dit realiseert. Een perceel biologisch geteelde tarwe (onbespoten tarwe) die is aangetast door een fusarium schimmel kan onder droge omstandigheden dermate veel schimmelsporen door de lucht laten verplaatsen dat dit eveneens een gevaar voor de volksgezondheid kan opleveren.
5. Volgens dhr. Van de Berg (toxicologisch instituut) is de manier waarop wij naar bestrijdingsmiddelen kijken om ze te beoordelen volledig achterhaald als het gaat om mengsels van stoffen. De stoffen worden individueel beoordeeld en er worden mengsels gespoten is de beargumentering. Dit zou betekenen dat je de stoffen die individueel beneden de norm zijn bij elkaar op zou moeten tellen om aan een toxicologische norm te komen. Dit is gedeeltelijk onjuist. De telers spuiten vaak een mengsel van stoffen maar hieruit mag

Wouter ten Brinke is directeur/eigenaar van Ten Brinke B.V. in Creil.

je zeker niet veronderstellen dat je de gevaren van deze middelen bij elkaar op mag tellen. Ten eerste worden verschillende middelen (merken) als mengsel al op de markt gebracht en ook zo beoordeeld. Ten tweede heeft ieder middel zijn eigen karakteristieke eigenschappen. Middelen die dezelfde werking hebben en nauw aan elkaar verwant zijn en waarvan je de gevaren wel min of meer bij elkaar mag optellen, worden sowieso niet gemengd. Ten derde kun je niet zo maar bepaalde gevaren bij elkaar optellen in een mengsel, je weet überhaupt niet hoe ze op elkaar reageren.

6. Mevr. M. Vijver (Universiteit Leiden) laat een kaart zien met de verschillende punten waar water onderzocht is op verontreiniging. Zij vertelt bij het kaartje dat 45% van de monsters schoon is en 55% van de monsters is verontreinigd. Op het kaartje is duidelijk te zien dat niet alleen de landbouw (bloembollenteelt) hiervoor verantwoordelijk is. Er is duidelijk te zien dat ook in de verstedelijkte gebieden (industrie) veel verontreiniging achter laat in het water.
7. De berekende milieubelasting van het oppervlakte water door gewasbeschermingsmiddelen is in 2005 verminderd met 86 % t.o.v. 1998; geeft de overheid aan in haar rapport. Metingen wijzen anders uit volgens mevr. M. Vijver, zij komt volgens haar metingen op 40%. De vraag is of dit reëel is. De milieubelasting kan op dit moment best 86% minder zijn dan enkele jaren geleden, zoals ook blijkt uit de stoffen die men terug vindt, veel van deze stoffen zijn al

niet meer toegelaten in de landbouw maar worden nog wel gevonden. Het lijkt mij dan ook logisch dat er verschil kan zitten tussen de berekende milieubelasting en de gemeten milieubelasting.

Zembla laat zich wel erg veel negatief beïnvloeden door Stichting Bolleboos. Jammer dat op zo'n wijze door Zembla de landbouw in een verkeerd daglicht gezet wordt. De landbouw heeft in Nederland de laatste jaren juist met een enorme inzet een geweldig resultaat bereikt wat betreft milieubelasting. Dat dit nog beter kan weten we allemaal en laten we ons daarvoor op een goede positieve manier voor inzetten en dat kan. Zeker weten!

Wouter ten Brinke

Folicur SC: vaste waarde in de bollenteelt

Folicur SC heeft zich ruimschoots bewezen in de bloembollenteelt. Door zijn sterk systemische eigenschappen biedt het middel een uitstekende bescherming tegen vuur en vuurstelen. Om die reden heeft Folicur SC bij veel tulpentelers al jaren een vaste plek in het spuitschema.

Bij een tijdige inzet van Folicur SC wordt het meest geprofiteerd van de goede systemische werking. Daarom kan het middel het beste al één à twee keer tijdens de groeifase worden ingezet. Rondom het koppen geldt het volgende advies:

- Tulp en Lelie: twee keer vlak voor het koppen, één à twee keer direct na het koppen. Na de bloei alleen nog één tot twee keer als de vuurdruk erg hoog is.
- Gladiol: Folicur SC toepassen na iedere maaibeurt.

Dosering Folicur SC is in alle gevallen 0,6 kg/ha. Folicur SC altijd combineren met een bedekkingsfungicide zoals mancozeb.

Inzet na waarschuwing

Folicur SC is ook zeer geschikt om direct ingezet te worden na een waarschuwing door de verschillende waarschuwingssystemen. Ook hierbij geldt dat er dan altijd gemengd moet worden met een bedekkingsfungicide. Let ook op bij intensieve beregning, hagelschade en andere kritische perioden.

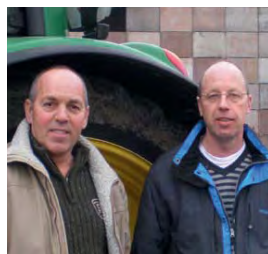
De kracht van Folicur SC

- Sterk systemische eigenschappen
- Snelle opname en verdeling in het blad
- Snel regenvast (binnen 2 uur)
- Uitstekende werking tegen vuurstelen
- Goed inzetbaar direct na een waarschuwing
- Flexibel inzetbaar

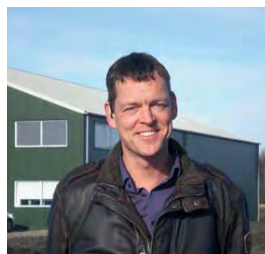
„Met Basta hebben we weer een goed en veilig onkruidbestrijdingsmiddel in handen voor pioenen. Vooral hier in West-Friesland hebben we er de afgelopen twee jaar prima ervaringen mee opgedaan.“

Arno Vlaming,
teeltadviseur bij Agrifirm

„Om een goede, tripsvrije start te kunnen maken in het seizoen is dompelen in Admire een absolute voorwaarde. Door deze maatregel blijven de bollen minimaal vier maanden gevrijwaard van trips.“

Jan Dirkmaat, bollenteler in Creil
en **Egbert Ballast, adviseur**
bloembollen bij Profyto

„Mijn stelling is dat het percentage virus door gebruik van olie - in combinatie met selectie - met zo'n 40 tot 60 procent is terug te brengen en dat zonder al te teveel opbrengstverlies.“

Nico van Langen,
directeur bij CAV Agrotheek
in Slootdorp

„Zembla laat zich wel erg veel negatief beïnvloeden door Stichting Bolleboos. Jammer dat op zo'n wijze door Zembla de landbouw in een verkeerd daglicht gezet wordt.“

Wouter ten Brinke,
directeur/eigenaar van
Ten Brinke B.V. in Creil

COLOFON

Concept en realisatie:

- Bayer CropScience B.V.
- Reed Business B.V.

Vormgeving en opmaak:

- Claudia Roorda

Fotografie:

- Bayer CropScience B.V.

Drukwerk:

- Productiemannen B.V.

Dit is een uitgave van:

Bayer CropScience B.V.
Energieweg 1
P.O. Box 231
NL-3640 AE Mijdrecht

Onze gebruiksaanwijzingen, zowel mondeling als schriftelijk verstrekt, berusten op uitgebreide proefnemingen.

Wij adviseren naar beste weten volgens kennis van zaken van dit ogenblik, echter zonder daarvoor aansprakelijkheid op ons te nemen, omdat opslag/bewaring en toepassing zich aan onze controle onttrekken. Beschrijvingen van een product, resp. gegevens over de eigenschappen daarvan betekenen niet, dat verantwoordelijkheid wordt gedragen bij eventuele schade. Lees voor gebruik altijd eerst het etiket.

Puzzel mee en win een diner voor twee!

Houdt u van lekker eten en drinken in een goed restaurant? Los dan de onderstaande vragen op! Uit de goede inzendingen worden drie winnaars getrokken. Zij krijgen elk een dinerbonn ter waarde van €150.

1. Calypso kan ingezet worden ter bestrijding van welke insecten?

- tegen gladiolentrips, cicaden en lელიhaantjes
- tegen gladiolentrips en cicaden
- tegen cicaden en lელიhaantjes

2. Schimmels krijgen door de toepassing van Rudis geen kans meer vanwege:

- zowel het preventieve als ook het curatieve karakter van Rudis
- het preventieve karakter van Rudis
- het curatieve karakter van Rudis

3. Flint kan in de teelt van tulp, lelie en gladiool ingezet worden ter bestrijding van:

- Rhizoctonia
- Pythium
- Botrytis

BON

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... **Plaats:** .....

Bedrijfstype/aantal hectare bloembollen: .....

De oplossing van de puzzel is:

	A	B	C		A	B	C		A	B	C
1	☐	☐	☐	2	☐	☐	☐	3	☐	☐	☐

Actievoorwaarden

Deze prijsvraag loopt van 10 maart t/m 31 maart 2011. Uit de goede inzendingen worden drie prijswinnaars getrokken. Deze prijswinnaars krijgen tussen 1 en 15 april bericht. Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd.

Stuur de ingevulde bonn uit deze krant in een ongefrankeerde envelop naar:

Bayer CropScience B.V.
T.a.v. Jessica Biermann
Antwoordnummer 55074
3640 WB Mijdrecht